

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) - 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Аббасов Беҳзод Бахтиёрович*
1946 – 1965 ЙИЛЛАРДА ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА ИРРИГАЦИЯ ВА МЕЛИОРАЦИЯ ИШЛАРИ
ҲАМДА АҲОЛИНИ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРГА КЎЧИРИШНИНГ
БОШЛАНИШИ 10-21
- Бабалжанов Хасан Бахтиёрович*
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ДАВРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ
ТАЪМИНОТИДА ТОМОРҚА ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ ЎРНИ 22-27
- Саидбобоева Гулзора Нематжоновна*
ГОЭЛРО РЕЖАСИ ВА УНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА АМАЛГА ОШИРИЛИШИ 28-36
- Rasulov Ma'murjon Foziljonovich*
O'ZBEKISTONDA XALQARO SAYYONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS
OBJEKTLARINING O'RNI 37-42
- Жиянбекова Шарофат Абдикахаровна*
А.С. ПУШКИН НОМИДАГИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КУТУБХОНА МАРКАЗИНИНГ ТАШКИЛ
ЭТИЛИШИ ВА ШАКЛЛАНИШИ ТАРИХИ 43-51
- Esonov Ziyodbek Yuldashevich*
FARG'ONA VODIYSI QORAQALPOQLARI HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN 52-58
- Фарманова Гульнара Комилевна*
ИЗ ИСТОРИИ ПЕРВЫХ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ РАБОТ И ИССЛЕДОВАНИЙ НА
АФРАСИАБЕ 59-65
- Turaev Sherzod Gulboy ugli*
DESCRIPTION OF CHARACTERISTICS AND TYPES OF LIVESTOCK FARMING OF SURKHAN
OASIS IN B.H. KARMISHEVA RESEARCH 66-71
- Сотиболдиев Файратжон Отамирзаевич*
ИНТЕРНЕТНИНГ ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА КИРИБ КЕЛИШИ ТАРИХИ: МУАММО ВА
ЕЧИМЛАР 72-78
- Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*
ЎЗБЕКИСТОННИНГ МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИ ТАРИХИ МАНБАЛАРИНИНГ УМУМИЙ
ТАВСИФИ 79-90
- Абдуллажанова Нигорахон Турдалиевна*
БЕРУНИЙ ВА ИБН СИНО ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ МЕРОСИ ТАРИХШУНОСЛИГИДАН 91-95
- Дониёров Носиржон Абдухолиқ ўғли*
ЎЗБЕК ТИЛИ ВА ИМЛО СИЁСАТИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ТАРИХИДАН 96-102

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Юлдашев Обиддин, Махлиё Мамбетқулова*
ИСЛОМИЙ СУҒУРТА (ТАКАФУЛ) ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 103-109

<i>Фозилов Умид Закирович</i> БОШҚАРУВ ХОДИМЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ОҚИЛОНА БАҲОЛАШ ТАШКИЛОТ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИНГ АСОСИ	110-118
<i>Shoyev Davronbek Axmadjonovich</i> BOSHQARISH SIFATINI OSHIRISHDA “MENEJMENT LABORATORIYASI”NI TASHKIL QILISHNING O‘RNI	119-125
<i>Орзукулова Зумрад Абдуҳолиқ қизи</i> ТРАНСПОРТ-ЛОГИСТИКА ХИЗМАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ	126-133
<i>Djurakulov Shoxrux, Isaxonova Mohinur</i> O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI	134-139
<i>Raxmatullayeva Feruza Azimovna, Sharobiddinov Ahrorbek Qosimjon o‘g‘li</i> YALPI HUDUDIY MAHSULOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	140-146
<i>Ёдгорова Шахноза Хайридиновна</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАЖРИБАЛАРИ	147-155
<i>Qurbonov Ma‘murjon G‘ayrat o‘g‘li</i> ASOSIY ISHLAB CHIQRISH KO‘RSATKICHLARINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	156-166
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> BUXORO VILOYATINING NOMODDIY-MADANIY MEROSONING O‘ZBEKISTON TURIZMI RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	167-172
<i>Маматов Бахадир Сафаралиевич</i> РИВОЖЛАНГАН ВА РИВОЖЛАНАЁТГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТИЗИМИ ТАЖРИБАЛАРИ	173-188
<i>Ғойипназаров Санжар Баходирович</i> ИНСОН КАПИТАЛИНИ РАҚАМЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДРАЙВЕРЛАРИНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ МОДЕЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	189-195
<i>Садинов Азиз Зиядуллаевич</i> ЧИҚИНДИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАШНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	196-203
<i>Қурбонова Раҳима Жамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна, Хакимов Дамир</i> ИЖТИМОЙ КАПИТАЛНИ ЎЛЧАШДА ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАР ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РОЛИ	204-216
<i>Asatxodjayeva Shoira Shukurullayevna, Maxmudov Muxammadqodir Muzaffar o‘g‘li</i> YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA UNGA INVESTITSIYALARNI YO‘NALTIRISH ZARURIYATI	217-222

Исломов Алишер Бахтиёр ўғли
БУХГАЛТЕРИЯ АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА ПРОФЕССИОНАЛЛИКНИ
ТАЪМИНЛАШ 223-229

Agzatova Nargiza Garurovna
SPECIFICS OF ETHNOGRAPHIC TOURISM AND ETHNIC TOURISM IN UZBEKISTAN 230-237

Муродова Дилноза Чориевна
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ХОРИЖ
ТАЖРИБАСИ ВА УНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ 238-245

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROMARKETING TIZIMINING AHAMIYATI VA UNING
FUNKSIYALARI 246-250

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна
МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТ ТИЗИМИДА МАҚОМ САНЪАТИНИНГ
ЎРНИ 251-259

Ibroximov Sarvar Mo'yudinjon o'g'li
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH 260-265

Yuldashev Ibroxim To'uchiyevich
MOVAROUNNAHR VA XUROSONDA MINIATYURA SAN'ATINING ADABIYOT BILAN O'ZARO
UYG'UNLIGI VA G'OYAVIY ESTETIK VA AXLOQIY TASAVVURLARINING
MUSHTARAKLIGI 266-271

Khamdamova Sitora Safarovna
MARKAZIY OSIYO XALQLARI TARIXIY TARAQQIYOTIDA KROSS-MADANIYATINING O'ZIGA
XOSLIGI 272-277

Абдуллаев Джасур Абдиваит ўғли
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ КЛАССИФИКАЦИИ КАЧЕСТВ СОВЕРШЕННОГО
ЧЕЛОВЕКА 278-283

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Xasanov Akbarjon Abdurashidovich
O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MILLIY KONSEPTOSFERANI VOQELANTIRUVCHI LINGVISTIK
BIRLIKLAR BO'YICHA AMALGA OSHIRILGAN TADQIQOTLAR 284-292

Qurbonova Muharram Jurabekovna
XURSHID DAVRON SHE'RIYATINING TIL XUSUSIYATLARI 293-297

Сафарова Замира Рустамовна
ИНГЛИЗЧА ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ТАРКИБИДАГИ ИНСОН НОМЛАРИНИНГ ЭТИМОЛОГИК
ТАСНИФИ 298-304

<i>Gubaydullin Artur Faridovich</i> THE NUANCES OF HUMOR TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S 'GOOD OMENS'	305-313
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna, Baxtiyorova Malikabonu Shavkat qizi</i> ETEL LILIAN VOYNICHNING “SO’NA” ASARIDA BOSH QAHRAMONLAR DINAMIKASI ...	314-318
<i>Seytnazarova Injayim Erjanovna</i> TILEWBERGAN JUMAMURATOV ASARLARIDA UNDA LMALARNING USLUBIY QO’LLANILISHI	319-325
<i>Асадова Дилбархон</i> ЎРХОН ПАМУҚНИНГ “ҚОРА КИТОБ” РОМАНИДА “ЎЗЛИКНИ ИЗЛАШ” МОТИВИ	326-342
<i>Khusanov Eldor Davlat o’g’li</i> BUYUK BRITANIYA VA AMERIKA INGLIZ SHEVALARINING O’XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	343-348

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> ЖАМИЯТДА ҲУҚУҚИЙ ОНГ ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ – ҲУҚУҚИЙ ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ	349-355
<i>Шымбергенова Улзада</i> ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИДА ВОЯГА ЕТМАНЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПЕДАГОГ (ПСИХОЛОГ)НИНГ РОЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	356-362
<i>Полвонов Нажмиддин Аслиддинович</i> ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МОЛ-МУЛКНИ МУСОДАРА ҚИЛИШ МАҚСАДИ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ	363-372
<i>Мирзаев Шухрат Шавкатович</i> КАТЕГОРИЯ «ДЕЙСТВИЕ ПРАВА»: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И ПРЕДЕЛЫ	373-382
<i>Муҳаммадиев Сарвар Асқар ўғли</i> “ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ УНДИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШ ИМКОНИАТЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ”	383-392
<i>Махмудов Суннат Азим ўғли</i> ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ АСОСИ СИФАТИДА ЯРАШУВ ВА ХУСУСИЙ АЙБЛОВНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ	393-399

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Farrux Axmedov</i> XALQARO TAJRIBALAR ASOSIDA KURASHNI RIVOJLANTIRISH	400-409
<i>Музафарова Саодат Хайдаровна</i> ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ АЛЛОМАЛАРИ МАЪНАВИЙ МЕРОСИДА МУСИҚА ВА УНИНГ ЭСТЕТИК АҲАМИЯТИ	410-415

<i>Xaydarova Iroda Nizomiddinovna</i> BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARI TALAFFUZINI TAKOMILLASHTIRISH NUQTAYI NAZARIDAN 2020-2021 O'QUV YILI FAN DASTURLARI VA MATERIALLARI TAHLILI ...	416-421
<i>Шукурова Нафиса Алишеровна</i> ЗАМОНАВИЙ ВОЛЕЙБОЛГА ХОС ҲИМОЯ ҲАРАКАТЛАРИНИ МОДЕЛЛАШТИРИЛГАН ТАРТИБДА ШАКЛЛАНТИРИШ	422-427
<i>Nigmanov Bori Botirovich</i> FUTBOLCHILARNI TAKTIK TAYYORLASHDA HARAKATLI O'YINLARNING AHAMIYATI	428-433
<i>Муродова Дурдона Раимжон қизи</i> БЎЛАЖАК МУСИҚА ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ	434-438
<i>Axmedov Alisher Nosir o'g'li</i> ANSAMBL BILAN ISHLASH METODLARI VA TAMOYILLARI	439-447
<i>Saparboyeva Dilshoda Sobir qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA INSON QADRINI ULUG'LASH MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	448-452
<i>Mansurbekova Feruza Gayratovna</i> BOLALAR XORLARI BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	453-456
<i>Xodjayev Bolta Qurbonovich, Xojiyeva Matluba Shukurovna</i> O'QITUVCHI MEHNATNI ILMIY ASOSDA TASHKIL ETISH YO'LLARI	457-465
<i>Atamuratova Munira</i> O'ZBEK GURUHLARIDA INGLIZ TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISHDA MADANIY ASPEKTDAN FOYDALANISHGA OID ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INTERFAOL METODLAR TAVSIFI	466-471
<i>Нурилло Эминов</i> ХОРАЗМ ДОСТОНЛАРИНИНГ МОҲИР ИЖРОЧИСИ ОТАХОН МАТЁҚУБОВНИНГ ИЖОДИГА БИР НАЗАР	472-476

08.00.00- Иқтисодиёт фанлари

Nurullayev Hoshimjon Hamidovich

Oriental univeristeti "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasida stajyor
o'qituvchisi Email: hoshimnurullaev@gmail.com
Tel: [+998945467464](tel:+998945467464)

BUXORO VILOYATINING NOMODDIY-MADANIY MEROSINING O'ZBEKISTON TURIZMI RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI

Annotatsiya. Tadqiqotda Buxoro viloyati nomoddiy-madaniy merosining O'zbekistonda turizmni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati o'rganildi. Buxoro moddiy va nomoddiy-madaniy merosga boy bo'lib, bu O'zbekistonga xalqaro sayyohlarni jalb qilishda jozibador manbalardan biridir. Butun asrlar davomida o'zbek yurtini barpo etishda ishtirok etgan barcha qabila va elatlarning madaniy bilimlari va an'alarini uyg'unlashuvining murakkab jarayonlari o'zbek xalqi an'alarining shakllanishiga olib keldi.

Kalit so'zlar: madaniyat, nomoddiy-madaniy meros, an'ana, madaniy turizm, urf-odatlar, marosimlar, meros, madaniy an'analar.

Нуруллаев Хашимджон Хамидович

Преподаватель-стажер кафедры
«Экономика и туризм» Ориентал университета

ЗНАЧЕНИЕ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ В РАЗВИТИИ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В исследовании рассмотрены роль и значение нематериального культурного наследия Бухарской области в развитии туризма в Узбекистане. Бухара богата материальным и нематериальным культурным наследием, которое является одним из привлекательных ресурсов с точки зрения привлечения иностранных туристов в Узбекистан. Сложные процессы смешения культурных знаний и традиций всех племен и народов, на протяжении веков принимавших участие в становлении узбекского государства, привели к формированию традиций узбекского народа.

Ключевые слова: культура, нематериальное культурное наследие, традиция, культурный туризм, обычаи, обряды, наследие, культурная традиция.

Nurullaev Hashimjon Hamidovich

Assistant teacher of the Department of
"Economy and Tourism" of the Oriental University

THE ROLE OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF BUKHARA REGION IN THE DEVELOPING OF TOURISM IN UZBEKISTAN

Abstract. The research examined the role and importance of intangible cultural heritage of Bukhara region in the development of tourism in Uzbekistan. Bukhara is rich of tangible and intangible cultural heritage which is one of the attractive recourse in terms of attracting international tourists to Uzbekistan. The intricate processes of blending the cultural knowledge and traditions of all the tribes and peoples who took part in the establishment of the Uzbek country throughout the ages have resulted in the formation of the traditions of the Uzbek people.

Key words: culture, intangible cultural heritage, tradition, cultural tourism, customs, rituals, heritage, cultural tradition.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3SI4Y2023N21>

Kirish. So‘nggi bir necha o‘n yilliklarda turizm sanoatning yanada muhim sohasiga aylanib bormoqda, rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida muhim rol o‘ynamoqda. Biz ushbu maqolada nomoddiy-madaniy merosning turizm obyekti va O‘zbekistonda turizmni rivojlantirishning kaliti sifatidagi ahamiyatiga to‘xtalib o‘tamiz.

Madaniy meros ikki toifaga bo‘linadi: moddiy va nomoddiy-madaniy meros. Moddiy merosga tarixiy obidalar, binolar, hunarmandlar mehnati va boshqa madaniy boyliklar kiradi. “Nomoddiy-madaniy meros” deganda jamoalar, guruhlar va ayrim hollarda alohida shaxslar o‘zlarining bir qismi sifatida tan oladigan amaliyotlar, ko‘rinishlar, ifodalar, bilimlar, ko‘nikmalar, shuningdek, ular bilan bog‘liq bo‘lgan asboblar, buyumlar, artefaktlar va madaniy joylar tushuniladi. madaniy meros An‘anaviy, zamonaviy va bir vaqtning o‘zida istiqomat qiluvchi: Graciela tomonidan ta‘riflangan Nomoddiy-madaniy merosga turli xil madaniy kelib chiqishi odamlari shug‘ullanadigan zamonaviy qishloq va shahar amaliyotlari, shuningdek, o‘tmishdan meros bo‘lib qolgan an‘analar kiradi; Natijada, “Nomoddiy-madaniy meros” iborasi sahna san‘ati, ijtimoiy amaliyotlar, marosimlar va bayram tadbirlari, shuningdek, og‘zaki nutq an‘analari va ifodasi, tabiat va an‘anaviy hunarmandchilik haqidagi bilimlarni bildiradi [12; B.36-44]. Jamiyatlar va tashkilotlar o‘zlarining atroflari, tabiiy dunyosi va tarixiga qarab nomoddiy-madaniy merosni doimiy ravishda rivojlantiradilar. U avvalgi avlodlardan hozirgi va kelajak avlodlarga o‘tib kelmoqda. Nomoddiy-madaniy meros jamoalarga o‘ziga xoslik tuyg‘usini beradi. [1; B.807-810, 6; B.153-162, 8; B.75]. YUNESKO ta‘rifiga ko‘ra nomoddiy-madaniy meros to‘rt turga bo‘linadi: an‘anaviy, zamonaviy va jonli, inklyuziv, reprezentativ, jamoaviy.

O‘zbek xalqining o‘tmishi uzoq tarixga borib taqaladi. Bu davrda xalqning ham moddiy, ham ma‘naviy madaniyati jahon sivilizatsiyasining o‘lmas namunalariga aylandi. Xususan, o‘zbek xalqining nomoddiy-madaniy merosi ko‘p asrlik ajdodlar tomonidan sayqallanib, demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim predmeti sifatida qadrlanib kelinmoqda.[12: B.3].

Sobiq Ittifoq parchalanganidan buyon O‘zbekistonda istiqomat qilayotgan qarindosh-urug‘lari va do‘stlarini ko‘rish maqsadida qo‘shni davlatlar va Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligiga a‘zo davlatlardan bo‘lgan ko‘plab xalqaro sayyohlar O‘zbekistonga tashrif buyurmoqda.

Yevropa, AQSH, Afrika, Osiyo mamlakatlarida istiqomat qiluvchi xalqaro sayyohlarning aksariyati O‘zbekistonga o‘zbek xalqining boy tarixini aks ettiruvchi obidalar, qadimiy binolar, muzeylar kabi tarixiy maskanlardan bahramand bo‘lish, shuningdek, ularning bir qismi O‘zbekistonga tashrif buyurishadi. Qolaversa, arab mamlakatlari xalqi O‘zbekistonga ziyorat qilish maqsadida tashrif buyuradi. Biroq, noyob nomoddiy-madaniy meros, an‘analar, urf-odatlar, marosimlardan bahramand bo‘lish maqsadida O‘zbekistonga juda kam sayyohlar tashrif buyurishadi. Demak, ushbu tadqiqotning maqsadi Buxoroning nomoddiy-madaniy merosini turistik resurs sifatida o‘rganishdan iborat. Bundan tashqari, ushbu tadqiqot

Buxoroda nomoddiy-madaniy merosga nisbatan xabardorlik va tendentsiyani o'rganishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Gonsalesning Ispaniyadagi nomoddiy turizm va individual o'ziga xoslik o'rtasidagi bog'liqlik bo'yicha tadqiqoti natijalari shuni ko'rsatdiki, nomoddiy meros turizmi mahalliy joylardan ajralib turadigan o'ziga xoslik manbasini taklif qilishi mumkin. Bundan tashqari, Ma va Vang nomoddiy-madaniy meros haqidagi bilimlarni turistik tovarlarga aylantirish kerakligini taklif qildilar va uni saqlab qolish uchun ular uchta strategiyani rag'batlantirishdi: 1) merosning haqiqiylikini saqlaydigan nomoddiy-madaniy meros muzeylarini tashkil etish; 2) tajriba maydonini virtualizatsiya qilishda merosning haqiqiylikini qayta tiklaydigan nomoddiy-madaniy meros tematik parklarini rivojlantirish; 3) ijrochilarning ijrochilik faoliyati asosida haqiqiy sahna sahnalarini yaratish, nomoddiy-madaniy merosni turistik mahsulotga aylantirishning eng yaxshi usuli uni real sharoitlarda sahnalashtirishdir.[5; B.29] Bundan tashqari, Keitumetse va Nzoining fikriga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda qadimiy joylarni Jahon merosi ro'yxatiga kiritish turizmni rivojlantirishi mumkinligini ko'rsatdi, shuning uchun u yerda yashovchilarning nomoddiy merosiga ta'sirini hisobga olish va ximoya qilish kerak.[3; B.145]. Timozyning fikriga ko'ra, moddiy va nomoddiy meros madaniy turizm taklifining asosiy tarkibiy qismidir va nomoddiy-madaniy meros aslida turizm mahsulotining katta qismini o'zida mujassam etadi[10; B.32]. Rodzi, Zaki, and Sublilar turizm va nomoddiy-madaniy merosni o'rganib chiqdi va turizm sayyohlarni jalb qilish va odamlarga foyda keltirishi bilan birga, nomoddiy-madaniy merosga zarar yetkazishi haqida xulosaga kelgan[6; B.416]. Butunjahon Turizm tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, turizm mahalliy madaniyatni jonlantirish va yoyish uchun ajoyib tezlatuvchi bo'lishi mumkin, ammo u insonlar ximoya qilishni istagan madaniy xususiyatlarni xavf ostiga qo'yishi mumkin[10]. Smuka nomoddiy-madaniy merosdan foydalanish hududning o'sishiga qanday ta'sir qilganini ko'rish uchun intervyu o'tqazib, kuzatuvlar olib bordi[8; B.159]. Aniqlanishlar shuni ko'rsatdiki, hududda rejalashtirilgan tadbirlar va tadbirlarda turizm mahsuloti sifatida nomoddiy-madaniy merosga unchalik e'tibor berilmagan, holbuki, turizm orqali nomoddiy-madaniy merosning uzoq muddatli saqlanishi mahallaning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonning Buxoro shahrida mahalliy sayyohlarning nomoddiy merosni rivojlantirish tendentsiyasini o'rganishdir. Tadqiqot metodologiyasi miqdoriy va miqdoriy onlayn tadqiqotlarni o'z ichiga oladi, birinchi bosqich nomoddiy meros va turizm bo'yicha keng qamrovli adabiyotlarni o'rganishdan iborat. Mahalliy aholidan ma'lumotlarni osongina yig'ish uchun onlayn intervyu o'tkaziladi. Turizm va mehmonxona sanoatining dolzarb masalalari bo'yicha respondentlarning fikr va qarashlarini bilish uchun avtobiografik savollardan tashqari 10 ta savoldan iborat bo'lib, ulardan 3 tasi batafsil javoblarni talab qiladi.

Savollar

1. Buxoroning nomoddiy merosi bilan tanishmisiz?
2. Buxoro musiqa maktabi bilan tanishish va tinglashga qiziqasizmi?
3. Siz Kurash va Ko'pkari marosimlarida (an'anaviy sport turi) ishtirok etish yoki jonli ravishda tomosha qilishni xohlaysizmi?
4. Gilamdo'zlikning an'anaviy mahoratiga qiziqasizmi?
5. Siz hunarmandchilik ustaxonalariga tashrif buyurib, an'anaviy hunarmandchilik bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishga qiziqasizmi?

6. Siz mahalliy taomlarni pishirish va tatib ko'rishga qiziqasizmi?

7. Shahardagi o'tish jarayonlari (masalan, tug'ilish, nikoh, o'lim va h.k.) bilan bog'liq marosimlar va marosimlar kabi odatlar va ijtimoiy urf-odatlarini o'rganishga qiziqasizmi?

8. Sizningcha, O'zbekistonda madaniy turizmni rivojlantirishning o'ziga xos foydasi nima bo'lishi mumkin?

9. Sizningcha, turistlarning O'zbekiston haqidagi fikri va dunyoqarashiga an'analarning ta'siri qanday?

10. O'zbekistonda turizmni yanada rivojlantirishga qanday muammolar to'sqinlik qilmoqda deb o'ylaysiz va ularni hal etishning qanday yo'llarini taklif qilasiz?

Tadqiqot natijalari. Ushbu tadqiqotda jami 64 respondent ishtirok etdi. Ularning 60% erkaklar, qolganlari esa ayollardir.

Aksariyat respondentlar nomoddiy-madaniy merosga oid 1-7 savolimizga, jumladan, hunarmandchilik ustaxonalariga tashrif buyurish, kurash, ko'pkari, pishirish va mahalliy taomlardan tatib ko'rish, urf-odatlar va marosimlar kabi odatlar va ijtimoiy urf-odatlarini o'rganishga "juda yuqori" qiziqishda ekanligini bildirishgan.

Sizningcha, O'zbekistonda madaniy turizmni rivojlantirish natijasida nimalarga erishsak bo'ladi?

Ulardan biri "Tariximizni dunyo bilishi kerak, yurtimizda qanchadan-qancha buyuk insonlar yashab o'tgan, bularni yanada rivojlantirish kerak, buyuk allomalarimiz hayoti va ijodi haqida yozgan yozuvchilarning asarlarini, xorijiy tillarga tarjima qilish kerak," deb javob bergan. Boshqa respondent "O'zbekistonda turizm uchun barcha qulayliklar mavjud emas, masalan, milliy uslubdagi restoranlarimiz kichik va barcha standartlarga javob bermaydi, shuningdek, gidlarning yetishmasligiga ham e'tibor qaratish lozim", deb javob bergan, yana bir respondent "Turizm – bu O'zbekistonda hali yosh bo'lgan sanoat. Bu sohalarni rivojlantirish uchun malakali mutaxassislar sonini ko'paytirish va xalqaro sayyohlarni qishloqlarga olib kelish zarur, chunki biz shaharlarda topa olmaydigan ko'plab an'analarni qishloqlarda uchratishimiz mumkin. O'zbekistonda madaniy turizmni rivojlantirishda malakali mutaxassislar, madaniy meros ob'yektlarini reklama qilish borasida yetarlicha muammolar mavjud, degan xulosaga kelinmoqda.

Sizningcha, turistlarning O'zbekiston haqidagi fikri va dunyoqarashiga an'analarning ta'siri qanday?

"Agar hamma narsa bizning urf-odatlarimiz va e'tiqodimiz asosida amalga oshirilsa, bu narsa sayyohlarda juda yaxshi ta'surot qoldiradi. Afsuski, shaxsan o'zim guvohi bo'lgan vaziyatlarda qo'shtirnoq ichidagi ba'zi mahalliy madaniyatli odamlar turistlarni ko'rib, ularni ahmoq qilishga harakat qilishadi (Chorsu bozoridagi sotuvchilar va aravalar misolida), menimcha, bunday holatlar xorijlik sayyohlar bizni madaniyatsiz odamlar deb o'ylaydi", deb yozadi respondentlardan biri. Onlayn so'rovnomaning yana bir ishtirokchisi "Juda ijobiy, chunki O'zbekistonda dam olgan har bir sayyoh bizning urf-odatlarimiz va qadimiy maskanlarimizni yodga oladi", deb fikr bildirdi. Xulosa qilib aytganda, qadimiy urf-odat va an'analarni sayyohlarni jalb etish, madaniyatimizni dunyoga tanitishda g'oyat muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda turizmni yanada rivojlantirishga qanday muammolar to'sqinlik qilmoqda deb o'ylaysiz va ularni hal etishning qanday yo'llarini taklif qilasiz?

Respondentlardan biri “O‘zbekistonda katta festivallar tashkil etilishi kerak, shunda biz ko‘proq sayyohlarni jalb qila olamiz. Biz ekologiyaga jiddiy e‘tibor qaratishimiz, uni muhofaza qilishimiz kerak, chunki bugungi kunda ko‘plab mamlakatlar fuqarolari ekologik muammolar tufayli jabr ko‘rmoqda, shuning uchun ko‘proq sayyohlar bizning betakror tabiatimizni, go‘zal tog‘larimizni ko‘rish uchun tashrif buyurishi mumkin. Biz ularni uylariga qaytganidan keyin qarindoshlari va do‘stlariga yurtimiz haqida gapirib berib, reklama qilishga undashimiz kerak. Shunday ekan, milliylik timsoli bo‘lgan kiyimlarni kiyib, ularga urf-odat va an‘analarimizni ko‘proq ko‘rsatishimiz kerak” deydi. Yana bir respondent “Yana bir muammo shundaki, ta‘lim tizimida turizm yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarning nazariy bilimlarini oshirish bilan birga amaliyotga ham e‘tiborni kuchaytirish zarur, chunki turizm ta‘limida ayrim oliy o‘quv yurtlari talabalari 4 yil davomida mehmonxona yoki sayyohlik agentliklarida bir marta ham amaliyot o‘tkazmang, shuning uchun ular amaliy tajribasiz faqat nazariy bilimlar bilan cheklanadi. Hech bir yosh avlod amaliy ko‘nikmaga ega bo‘lmay turib, yangi g‘oya o‘ylab topmasligi aniq” deb javob bergan. Boshqa respondentlar yomon infratuzilma va reklama, investitsiyalar va boshqalar haqida shikoyat qildilar.

Xulosa. Buxoro tarixiy va jozibali binolarga ega ajoyib shaharlardan biridir. U o‘zining takrorlanmas qadimiy va madaniy merosi bilan asrlar davomida sayyohlar va jahon jamoatchiligini o‘ziga jalb etib kelmoqda. Buxoroda tarixiy va ziyorat turizmi yuqori darajada rivojlangan. Chunki u yerda Yetti Pir ziyoratgohi, Ark, Labi Hauz, Sitorai Moxi Xosa va boshqa ko‘plab tarixiy va ziyoratgohlar joylashgan. Biroq, infratuzilma va reklamaning yomonligi, sarmoya, yetarlicha malakali mutaxassislar yetishmasligi kabi muammolar ko‘p.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Gonzalez, M. V. (2008). Intangible heritage tourism and identity. *Tourism Management*, 29(4), 807–810
2. Haydarov.Z. (2014) Nomoddiy-madaniy meros. Ma‘ruzalar matni
3. Keitumetse, S. O., & Nthoi, O. (2009). Investigating the impact of World Heritage site tourism on the intangible heritage of a community: Tsodilo Hills World Heritage site, Botswana. *International Journal of Intangible Heritage*, 4, 144–149.
4. Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. *European Journal of International Law*, 22(1), 101–120.
5. Ma, M. L., & Wang, Y. M. (2008). The transformation mode of the tourism products of intangible cultural heritage. *Journal of Guilin Institute of Tourism*, 2, 029
6. Robertson, M. (2009). Àite Dachaidh: Re-connecting people with place—Island landscapes and intangible heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 15(2–3), 153–162.
7. Rodzi, N. I. M., Zaki, S. A., & Subli, S. M. H. S. (2013). Between tourism and intangible cultural heritage. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 85, 411–420
8. Shahi, T., & Khorshid, S. (2013). Intangible heritage is a way to develop creative tourism (case study: Mazandaran Province). *International conference on modern research in management*. November, 2013, Tehran, Iran

9. Smuka, I. (2016). Intangible cultural heritage in promotion of development of location. *Proceeding of international conference of economic science for rural development*. 21–22 April 2016, Jelgava, Latvia(pp. 157–163).
10. Timothy, D. J. (2011). *Cultural heritage and tourism: An introduction*. Bristol, UK: Channel View Publications.
11. UNWTO (World Tourism Organization) (2003). Study on tourism and intangible cultural heritage. Available at: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/summaryvw.pdf>, Accessed date: 1 February 2018.
12. Van Zanten, W. (2004). Constructing new terminology for intangible cultural heritage. *Museum International*, 56(1-2), 36–44.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).